

Doortrappen

Tussenrapportage monitoring en evaluatie fase 2

Lisanne Balk

Vicky Dellas

Kirsten Gutter

Dorine Collard

Caroline van Lindert

Doortrappen

Tussenrapportage monitoring en evaluatie fase 2

In opdracht van het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat

Lisanne Balk
Vicky Dellas
Kirsten Gutter
Dorine Collard
Caroline van Lindert

© Mulier Instituut
Utrecht, april 2021

Mulier Instituut
sportonderzoek voor beleid en samenleving

Postbus 85445 | 3508 AK Utrecht
Herculesplein 269 | 3584 AA Utrecht
T +31 (0)30 721 02 20 | I www.mulierinstituut.nl
E info@mulierinstituut.nl | T @mulierinstituut

Inhoudsopgave

1.	Inleiding	4
2.	Methode	5
2.1	Monitor	5
2.2	Actie-ondersteunende evaluatie	6
3.	Resultaten	8
3.1	Monitor	8
3.2	Actie-ondersteunende evaluatie	20
4.	Conclusie en aanbevelingen	28
5.	Vooruitblik	31
	Bijlage 1 Meetbare indicatoren	32

1. Inleiding

In 2020 heeft het landelijk programmabureau van Doortrappen veel aandacht besteed aan de landelijke uitrol van het programma. Doortrappen is ontwikkeld door het Ministerie van Infrastructuur en Waterstaat (I&W), in samenwerking met ouderen, professionals en lokale partners. Het programma is gericht op ouderen (60+) en is bedoeld om ouderen zo lang én veilig mogelijk op de fiets te houden. Binnen het programma wordt ingezet op bewustwording van het onderwerp fietsveiligheid onder ouderen door het thema bespreekbaar te maken op plekken waar ouderen al zijn en hen te verleiden tot aanpassingen aan de fiets of in gedrag.¹

Doortrappen wordt lokaal uitgevoerd binnen gemeenten onder leiding van een gemeentelijk coördinator, met ondersteuning van een kwartiermaker (provinciaal) en het landelijke programmabureau. De kwartiermakers zijn daarnaast binnen hun eigen provincie of vervoerregio verantwoordelijk voor de werving van nieuwe, potentiële Doortrappen-gemeenten.

Eind 2019 waren 35 gemeenten verdeeld over zeven provincies actief met Doortrappen. Op dit moment (april 2021) zijn dat ruim tachtig gemeenten, verdeeld over twaalf provincies en een vervoerregio. Daarnaast zijn er ruim zeventig gemeenten die interesse getoond hebben of bezig zijn met het opstarten van het programma.

Het landelijk programmabureau wil graag in kaart gebracht zien hoe het programma wordt uitgevoerd binnen provincies en gemeenten, welke inspanningen worden gedaan, hoe de doelgroep wordt bereikt en hoe het programma wordt gewaardeerd en beleefd door de einddoelgroep. Het Mulier Instituut voert deze landelijke monitoring en evaluatie van het programma Doortrappen uit.

Dit monitoring- en evaluatietraject bestaat uit twee fasen. Fase 1 betrof een vooronderzoek (uitgevoerd in Q4 2019). Fase 2 betreft de monitoring en het actie-ondersteunende evaluatieonderzoek dat plaatsvindt in 2020-2021. De eerste fase had als doel om inzicht te krijgen in de programmatheorie van Doortrappen en de kennisbehoefte bij de verschillende betrokken partijen en in de belangrijkste meetbare indicatoren voor het vervolgonderzoek (zie bijlage 1 voor een overzicht van de meetbare indicatoren). De resultaten uit dit vooronderzoek¹ waren input voor het onderzoeksprotocol van fase 2.

In dit vervolgonderzoek (fase 2) is het doel om inzicht te krijgen in het bereik van het programma bij de einddoelgroep, hoe gemeenten het programma adopteren en samen met partners implementeren (inspanningen, ingezette activiteiten en interventies) en hoe het programma wordt geborgd. Daarnaast wordt gekeken naar de waardering en beleving van het programma, naar de ondersteuning die gemeenten krijgen en naar belemmerende en bevorderende factoren voor de uitvoering van het programma.

Deze tussenrapportage bevat een beschrijving van het onderzoek dat is verricht in 2020 en Q1 van 2021, als onderdeel van fase 2 van de landelijke monitoring en evaluatie van het programma Doortrappen. De gebruikte methoden van de verschillende onderdelen (monitor en actie-ondersteunende evaluatie) staan beschreven in hoofdstuk 2. De resultaten van beide onderdelen staan beschreven in hoofdstuk 3. In hoofdstuk 4 volgt een conclusie met bijbehorende aanbevelingen. Tot slot wordt een vooruitblik gegeven op de activiteiten die in 2021 worden uitgevoerd (hoofdstuk 5).

¹ Balk, L., Lindert, C., van & Collard, D. (2020). [Doortrappen eindrapport vooronderzoek](#). Utrecht: Mulier Instituut.

2. Methode

De uitvoering van fase 2 is begin 2020 gestart en loopt tot en met het najaar van 2021 (zie de planning in figuur 1.1). De monitor en de actie-ondersteunende evaluatie worden beide in zowel 2020 als 2021 uitgevoerd.

Figuur 1.1 Planning en producten voor Fase 2 monitoring en evaluatie Doortrappen

Jaar	2020	2021
Werkzaamheden	Monitor - Vragenlijsten kwartiermakers, gemeentelijke coördinatoren en lokale partners- Selectie van gemeenten en deelnemers voor interviews- Ontwikkeling registratietool	Monitor - Vragenlijsten kwartiermakers, gemeentelijke coördinatoren en lokale partners- Uitvoeren interviews deelnemers- Secundaire analyse van (risicofactoren van) fietsongevallen
	Actie-ondersteunende evaluatie - Selectie van gemeenten- Eerste ronde interviews	Actie-ondersteunende evaluatie - Werksessies- Tweede ronde interviews
Producten	- Registratietool gemeenten- Tussenrapport	- Factsheets uit actie ondersteunende evaluatie- Eindrapport

Bron: Balk, L., Lindert, C. van & Collard, D. (2020). *Doortrappen eindrapport vooronderzoek*. Utrecht: Mulier Instituut.

2.1 Monitor

Registratietool

In fase 2 is gestart met de ontwikkeling van een registratietool. Deze registratietool is bedoeld om gemeentelijke coördinatoren de mogelijkheid te bieden uitgevoerde Doortrappen-activiteiten te registreren. Doordat deze registratie zichtbaar is voor alle gemeentelijke coördinatoren, is het mogelijk om activiteiten van andere gemeenten en hun ervaringen in te zien.

Door middel van interviews met een kwartiermaker en een projectleider die werkzaam zijn binnen Doortrappen en meerdere gesprekken met gemeentelijke coördinatoren is de inhoud van de registratietool geconcretiseerd. Uit de verschillende gesprekken werd duidelijk dat gemeenten vooral de behoefte hadden om gegevens (zoals praktische gegevens over de uitvoering en haalbaarheid, maar ook over de waardering van de eindgebruiker) over georganiseerde Doortrappen-activiteiten met elkaar te delen. Deze wensen hebben als basis gediend voor het ontwerp van de registratietool. De registratietool is in samenwerking met softwarebedrijf METT vormgegeven.

Vragenlijsten gemeentelijke coördinatoren en kwartiermakers

Als tweede onderdeel van de monitor zijn vragenlijsten opgesteld voor gemeentelijke coördinatoren en kwartiermakers van het programma Doortrappen.

De vragenlijst voor gemeentelijke coördinatoren is deels gebaseerd op de vragenlijst die is opgesteld in het vooronderzoek (oktober 2019).² Uit de resultaten van dit vooronderzoek bleek dat de vragenlijst niet geheel aansloot bij de dagelijkse praktijk van de gemeentelijke coördinator. Een voorbeeld hiervan is het gebruik van verschillende termen uit de documentatie van Doortrappen (zoals de handleiding), die niet bleken aan te sluiten bij de ervaringen en terminologie van de gemeentelijke coördinatoren. Daarom is in 2020 een aantal vragen toegevoegd, aangepast of weggelaten, zodat de vragenlijst beter aansluit bij en beter toepasbaar is in de lokale situatie.

In de vragenlijst wordt gevraagd naar de resultaten met betrekking tot het bereiken van ouderen en de verrichte inspanningen binnen de gemeente, bevorderende en belemmerende factoren voor de uitvoering, en de ontvangen ondersteuning van het landelijke programmabureau, kwartiermakers en gemeente. Omdat de situatie met de geldende coronamaatregelen (sinds medio maart 2020) een grote invloed heeft op de uitvoering van Doortrappen in de gemeente, is de vragenlijst uitgebreid met een aantal vragen over de (mogelijke) gevolgen van de coronamaatregelen op de uitvoering van het programma. Hierbij wordt zowel gekeken naar de uitvoering van de functie van de gemeentelijke coördinator als naar de uitvoering van aan Doortrappen gerelateerde activiteiten.

Met behulp van het landelijke programmabureau is een lijst opgesteld van alle Doortrappen-gemeenten die voorbij de eerste 'opstartfase' zijn. De vragenlijst is in november 2020 uitgestuurd naar 57 gemeentelijke coördinatoren, waarvan 22 coördinatoren de vragenlijst volledig hebben ingevuld (respons van 39%). De resultaten staan beschreven in paragraaf 3.1. Waar mogelijk worden de resultaten vergeleken met die uit 2019. Omdat in 2019 de n zeer klein was, wordt de vergelijking van de resultaten alleen beschreven in de tekst en niet weergegeven in de figuren.

Naast de gemeentelijke coördinatoren hebben ook de kwartiermakers een vragenlijst ontvangen. De kwartiermakers hebben een belangrijke rol in de uitrol van het programma. Binnen hun eigen provincie of vervoerregio gaan zij op zoek naar gemeenten die mogelijk willen starten met Doortrappen en ondersteunen ze startende gemeenten bij de lokale uitrol van Doortrappen. Omdat de werkzaamheden en doelstellingen bij kwartiermakers anders zijn dan bij coördinatoren, hebben de kwartiermakers een andere vragenlijst gekregen. In de vragenlijst voor kwartiermakers is ingegaan op het resultaat en de inspanningen binnen de provincie. Via open vragen is ingegaan op de waardering van het programma, ervaringen en mogelijke verbeterpunten. Als aanvulling zijn vragen toegevoegd over de (mogelijke) gevolgen van de coronamaatregelen voor de uitvoering van het programma binnen de provincie. Provincies en vervoerregio's kunnen meerdere kwartiermakers hebben. De vragenlijst is in januari 2021 uitgezet onder de 25 kwartiermakers van de aan Doortrappen deelnemende provincies en vervoerregio's, waarvan dertien kwartiermakers de vragenlijst volledig hebben ingevuld (respons van 52%).

2.2 Actie-ondersteunende evaluatie

Casegemeenten

Naast de verschillende onderdelen van de monitor is in 2020 gestart met de actie-ondersteunende evaluatie. Om beter zicht te krijgen op de implementatie en uitvoering van Doortrappen binnen gemeenten en te kunnen leren van wat in de praktijk gebeurt, zijn vier casegemeenten geselecteerd waarbinnen ervaringen en ontwikkelingen door de tijd worden gevolgd.

Bij de selectie van de vier casegemeenten hebben we rekening gehouden met diversiteit in gemeenten (zie tabel 2.1). Het programmabureau heeft gefaciliteerd in het werven van potentiële casegemeenten

² Balk, L., Lindert, C. van & Collard, D. (2020). [Doortrappen eindrapport vooronderzoek](#). Utrecht: Mulier Instituut.

door het eerste contact te leggen met een gemeentelijke coördinator. Het Mulier Instituut heeft de uiteindelijke selectie gedaan en het programmabureau geïnformeerd over de uiteindelijke keuze. Vervolgens heeft het Mulier Instituut contact opgenomen met de gemeentelijke coördinatoren om het doel en de werkwijze verder toe te lichten. Hierbij is nadrukkelijk benoemd dat het doel van deze evaluatie is om te leren van de lokale situatie en het programma te verbeteren en dat geen sprake is van een evaluatie of beoordeling van de situatie in de casegemeente zelf.

Tabel 2.1 Kenmerken deelnemende casegemeenten

	Provincie	Stedelijkheid gemeente	Aanstelling coördinator	Doortrappen sinds	Functie gemeentelijke coördinator
Gemeente 1	Utrecht	Sterk stedelijk	Sport en bewegen	2019	Gedetacheerd
Gemeente 2	Overijssel	Sterk stedelijk	Verkeersveiligheid	2020	Gedetacheerd
Gemeente 3	Noord-Holland	Sterk stedelijk	Verkeersveiligheid	2019	Gedetacheerd
Gemeente 4	Gelderland	Weinig stedelijk	Verkeersveiligheid, sport en bewegen	2020	Medewerker gemeente

Van elke casegemeente is in het najaar van 2020 de gemeentelijke coördinator geïnterviewd. Tijdens deze interviews is ingegaan op de ervaringen van de gemeentelijke coördinator met het implementeren en uitvoeren van Doortrappen in zijn of haar gemeente en de bijbehorende succesfactoren en uitdagingen.

Groepsinterviews

In alle vier de casegemeenten is de coördinator gevraagd naar de mogelijkheid om lokale partners te interviewen. In drie van de vier casegemeenten bleek dat de gemeente in een zodanig vroege fase zat dat interviews met lokale partners op dat moment onvoldoende input zouden opleveren. Wel gaven de coördinatoren aan behoefte te hebben aan uitwisseling met andere coördinatoren. Ze waren nieuwsgierig naar hoe de implementatie en uitvoering van Doortrappen in andere gemeenten verloopt.

Daarom zijn in het voorjaar van 2021 twee groepsinterviews met in totaal acht gemeentelijke coördinatoren (n=8) georganiseerd, waarbij onder andere de coördinatoren van de drie casegemeenten aansloten. De overige deelnemers zijn geworven via de online vragenlijst, waarbij geïnteresseerde respondenten konden aangeven interesse te hebben in deelname aan de groepsinterviews. In de groepsinterviews is gesproken over de ervaringen met Doortrappen in tijden van corona, de samenwerking met lokale partners, het organiseren van activiteiten en mogelijke behoefte aan ondersteuning.

Zowel de individuele als de groepsinterviews vonden online plaats aan de hand van een semigestructureerde leidraad en duurden ruim een uur. Alle (groeps)interviews zijn opgenomen met een voicerecorder en uitgewerkt in een uitgebreid verslag. De verslagen van casegemeenten zijn per gemeente beschreven; de groepsinterviews zijn thematisch geanalyseerd.

3. Resultaten

3.1 Monitor

Registratietool

Het doel van de registratietool is tweeledig. Allereerst kunnen coördinatoren van gemeenten hun uitgevoerde activiteiten registreren en beschrijven en van andere gemeenten inzien welke activiteiten daar zijn georganiseerd. Deze opzet dient als inspiratie voor (beginnende) gemeenten, maar heeft ook een faciliterende rol bij het opzetten van samenwerkingen tussen gemeenten. Gemeentelijke coördinatoren kunnen namelijk zien welke activiteiten andere gemeenten organiseren en kunnen via de tool met elkaar in contact komen.

Ten tweede wordt door de registratie van activiteiten door gemeentelijke coördinatoren een landelijke database gecreëerd. De tool geeft namelijk een overzicht van alle activiteiten, met daarbij onder andere een beknopte beschrijving, informatie over de opzet van de activiteit en een beoordeling door de coördinator zelf en eventueel ook door de eindgebruikers. Dit geeft het programmabureau inzicht in de voortgang, diversiteit en verspreiding van activiteiten.

De gemeentelijke coördinatoren worden tijdens kwartaalbijeenkomsten geïnformeerd over de registratietool en krijgen daarbij instructie over het gebruik ervan. Het landelijk programmabureau en de kwartiermakers sporen de gemeentelijke coördinatoren in hun communicatie aan om alle activiteiten te registreren.

De gemeentelijke coördinator kan in de tool de volgende onderdelen registreren:

- korte omschrijving van de activiteit;
- opzet (eenmalig of terugkerend);
- datum/data;
- doelgroep van de interventie (professionals, vrijwilligers, ouderen);
- type (educatief, actief, interactief);
- vorm (fysiek of digitaal);
- bereik;
- samenwerkingen met andere programma's;
- samenwerkingspartners;
- manier van promotie van de activiteit;
- geschat aantal benodigde weken voor de organisatie (voor kwartiermaker en coördinator);
- geschatte kosten voor het organiseren van de activiteit (voor provincie en gemeente);
- samenvattende waardering van de activiteit;
- of de activiteit is geëvalueerd;
- of de activiteit een vervolg krijgt;
- eventueel een foto of bestand;
- eventueel gegevens contactpersoon.

De registratietool zal vanaf Q2 2021 in gebruik worden genomen. In de eindrapportage in Q4 2021 wordt de evaluatie van het gebruik van en de tevredenheid over de registratietool beschreven.

Vragenlijst gemeentelijke coördinatoren

Aanstelling coördinator

De aanstelling van een gemeentelijke coördinator kan op verschillende manieren worden vormgegeven. Ruim de helft van de gemeentelijke coördinatoren is aangesteld vanuit de gemeente. Binnen deze groep is de meerderheid aangesteld vanuit de sector verkeer en vervoer (58%) en daarnaast vanuit sport/bewegen

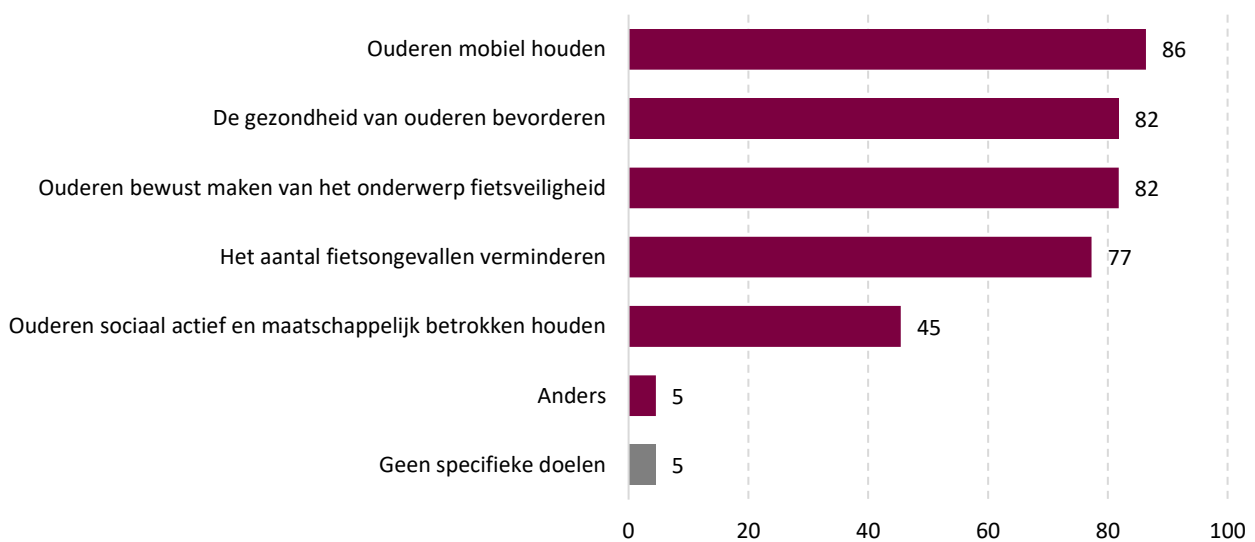
(33%) en welzijn/zorg (25%). In drie kwart van deze gemeenten maakt Doortrappen deel uit van gemeentelijk beleid.

De coördinatoren die niet via een gemeente zijn aangesteld hebben een aanstelling bij een (semi-)overheidsorganisatie (27%), bij een commerciële organisatie (5%) of vanuit een andere organisatie, zoals een stichting (14%).

Doelen en activiteiten

De gemeentelijke coördinatoren is gevraagd welke doelen hun gemeente nastreeft met het programma Doortrappen. Het mobiel houden van ouderen wordt daarbij het meest genoemd (86%, zie figuur 3.1). Ook de bevordering van de gezondheid van ouderen (82%), ouderen bewust maken van fietsveiligheid (82%) en het verminderen van het aantal fietsongevallen (77%) worden vaak genoemd. Slechts één gemeente (5%) geeft aan dat zij (nog) geen specifieke doelen heeft. Bij het vorige onderzoek in 2019 was het verminderen van fietsongevallen het meest genoemde doel.

Figuur 3.1 Doelen die gemeenten nastreven met Doortrappen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Uit het vooronderzoek in fase 1 is gebleken dat gemeentelijke coördinatoren vaak niet bekend waren met de verschillende 'fasen' zoals beschreven in de Doortrappen-handleiding. De gemeentelijke coördinatoren is daarom niet gevraagd in welke fase hun gemeente zit, maar welke activiteiten zijn (of worden) uitgevoerd (figuur 3.2). In bijna alle gemeenten (91%) heeft de coördinator een oriënterend gesprek gehad met de kwartiermaker van de provincie, en 86 procent heeft gesprekken gehad met (potentiële) lokale partners. Bijna drie op de vier gemeenten hebben daarbij ook gebruik gemaakt van de DoortrappenRadar. Een aantal gemeenten (14%) geeft aan naast de genoemde activiteiten ook andere activiteiten te hebben uitgevoerd. Hierbij werden onder andere een online workshop en het onder de aandacht brengen van Doortrappen in naastliggende gemeenten genoemd.

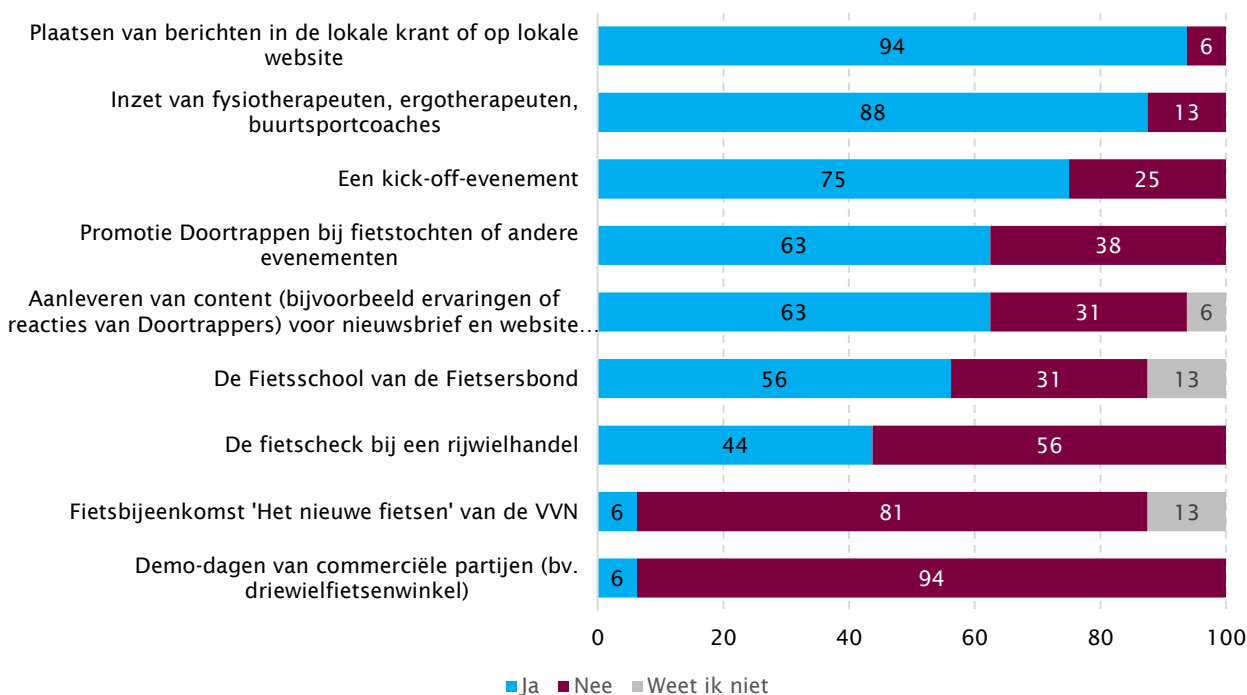
Figuur 3.2 Activiteiten die in de Doortrappen-gemeenten zijn uitgevoerd (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Wanneer gemeentelijke coördinatoren aangaven dat ze een of meerdere activiteiten hadden georganiseerd (of bij bestaande activiteiten waren aangehaakt, zie figuur 3.2) is hen gevraagd wat voor type activiteiten dit waren. Bijna alle gemeenten plaatsen berichten in lokale media (94%, figuur 3.3). Bijna negen op de tien gemeenten hebben samenwerking gezocht met fysiotherapeuten, ergotherapeuten of buurtsportcoaches (88%) en drie kwart van de gemeenten heeft een kick-off-evenement georganiseerd. Slechts een enkele gemeente organiseert de fietsbijeenkomst ‘Het nieuwe fietsen’ van Veilig Verkeer Nederland (VVN) of demodagen bij commerciële partijen (beide 6%).

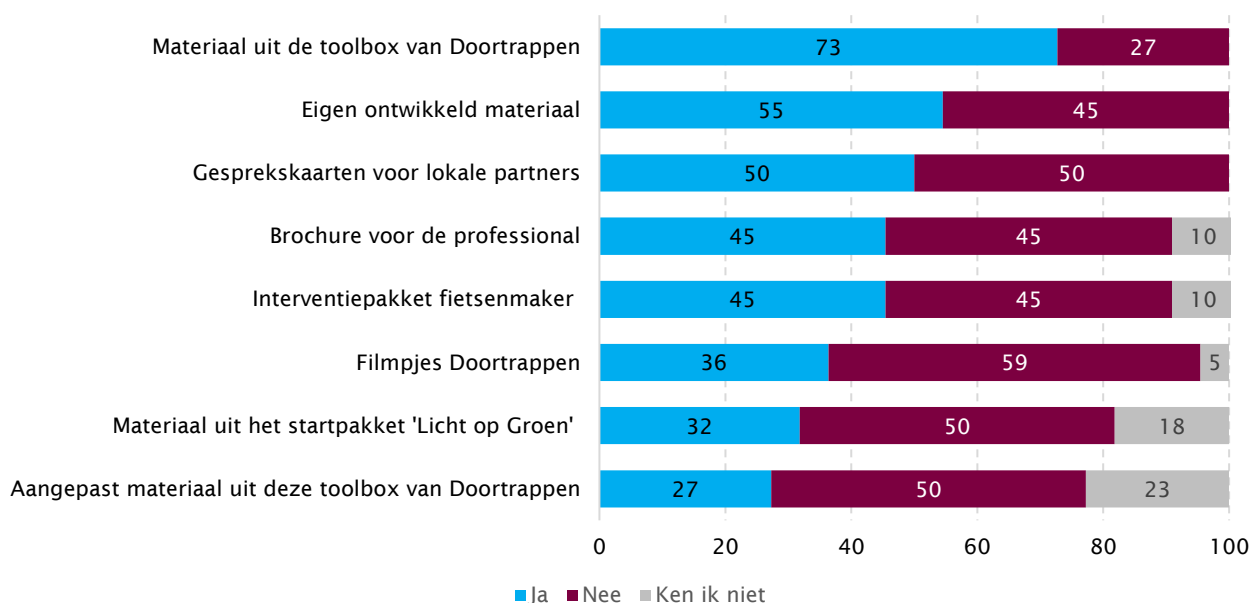
Figuur 3.3 Type activiteiten van Doortrappen dat is uitgevoerd in de gemeenten (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=16)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Binnen de gemeenten worden verschillende materialen gebruikt voor de uitvoering van Doortrappen. In figuur 3.4 is te zien dat met name het materiaal uit de Doortrappen-toolbox regelmatig wordt gebruikt (73%). Meer dan de helft van de gemeentelijke coördinatoren (55%) geeft aan dat binnen de gemeente eigen ontwikkeld materiaal wordt gebruikt. Bijna al deze gemeenten hebben bij de ontwikkeling hiervan gebruikgemaakt van de Doortrappen-stijlgids. 36 procent van de gemeenten gebruikt de filmpjes op de website van Doortrappen (over bijvoorbeeld omkijken, op- en afstappen en overzicht houden). Bijna één op de vijf coördinatoren geeft aan dat niet bekend te zijn met het materiaal uit het startpakket 'Licht op groen'.

Figuur 3.3 Materialen die gemeenten hebben gebruikt voor de uitvoering van Doortrappen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Klantreis

Het programma Doortrappen heeft als doel de oudere fietser zich te laten ontwikkelen van 'onbewust over zijn/haar fietsgedrag' tot een 'ambassadeur voor fietsveiligheid'. Om dit te illustreren is een 'klantreis' ontwikkeld die dit proces in acht stappen visualiseert.³ De gemeentelijke coördinatoren is gevraagd of zij bekend zijn met de Doortrappen-klantreis. Bijna de helft geeft aan bekend te zijn met de klantreis (46%), terwijl 18 procent aangeeft hier 'wel eens van gehoord te hebben'. De overige 36 procent geeft aan dat zij niet bekend zijn met de Doortrappen-klantreis.

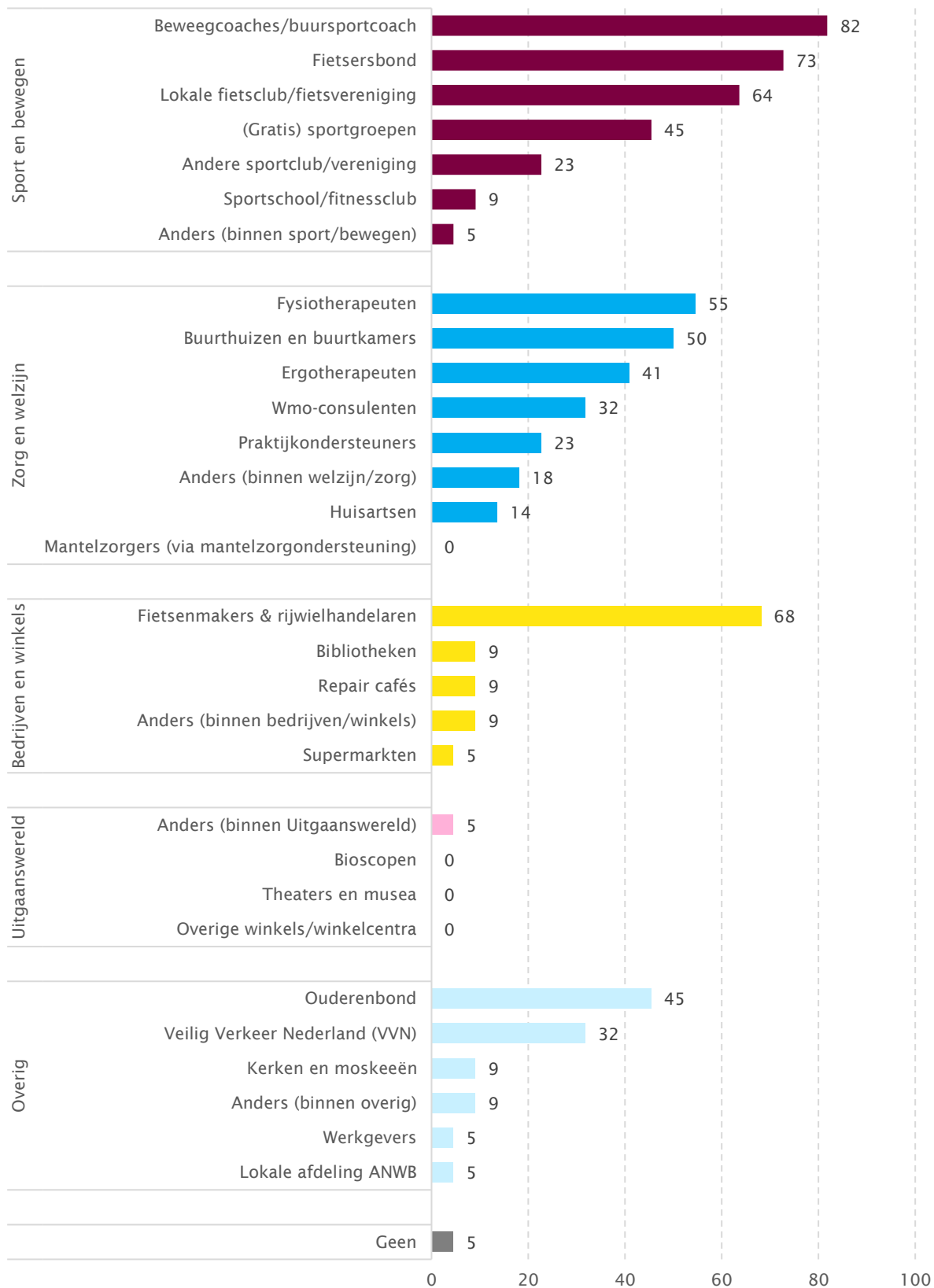
Samenwerking lokale partners

Binnen Doortrappen-gemeenten wordt samengewerkt met lokale partners uit verschillende domeinen. In figuur 3.5 is te zien dat de meeste lokale partners afkomstig zijn uit het domein sport en bewegen (paarse balken). Daarbij wordt met name de samenwerking gezocht met beweeg- en/of buurtsportcoaches (82%), de fietsersbond (73%) en lokale fietsclubs of verenigingen (64%). Ook binnen het domein zorg en welzijn (blauwe balken) bestaan meerdere en diverse samenwerkingen met lokale partners. Fysiotherapeuten worden hierbij het vaakst genoemd door de gemeentelijke coördinatoren (55%). Binnen het domein bedrijven en winkels (gele balken) worden lokale partners met name gevonden bij fietsenmakers en rijwielhandelaren (68%). Het aangaan van samenwerkingen met lokale partners binnen de uitgaanswereld (roze balken) wordt weinig gedaan. Slechts een enkele gemeente is een samenwerking aangegaan met een wijkcentrum (zie 'anders' binnen de categorie 'uitgaanswereld'). Naast de genoemde domeinen zijn ook de Ouderenbond (45%) en Veilig Verkeer Nederland (VVN, 32%) relatief vaak genoemd als lokale partner.

Naast het aangaan van samenwerkingen met lokale partners wordt in bijna drie op de vier gemeenten ook samengewerkt met andere programma's. Hierbij worden samenwerkingen genoemd met beweeggroepen en beweegprogramma's voor ouderen, de buurtsportcoachregeling en valpreventieprogramma's.

³ Ideate (2017). *Doortrappen Handleiding*. Amersfoort: Ideate.

Figuur 3.5 Samenwerking met lokale partners binnen sport en bewegen, zorg en welzijn, bedrijven en winkels, uitgaanswereld en overig (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

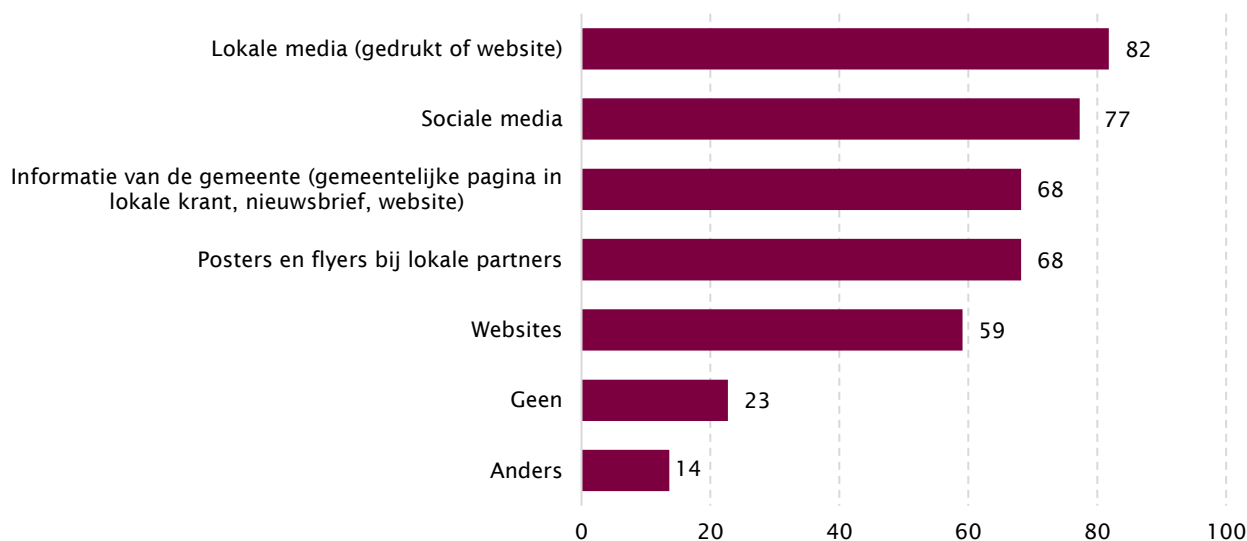

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Communicatie en bereik van de doelgroep

Gemeenten gebruiken verschillende communicatiekanalen om de doelgroep te bereiken. In figuur 3.6 is te zien dat alle mogelijke communicatiekanalen door de meerderheid van de gemeenten worden gebruikt. Lokale media (gedrukt of website) en sociale media worden het meest gebruikt (82% en 77%), maar ook communicatiekanalen vanuit de gemeente zelf (68%), drukwerk bij lokale partners (68%) en andere websites dan die van de gemeente (59%) worden veel gebruikt. Het gebruik van de verschillende communicatiekanalen is vergelijkbaar met de resultaten uit 2019. Ook toen werden lokale en sociale media en communicatiekanalen vanuit de gemeente zelf het vaakst gebruikt.

Figuur 3.6 Gebruik van communicatiekanalen om de doelgroep te bereiken (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Naast het gebruik van de verschillende communicatiekanalen proberen gemeenten de doelgroep te bereiken via lokale partners (73% van de gemeenten) en buurtsportcoaches (64% van de gemeenten). Dit is in lijn met de resultaten uit 2019.

Van de gemeenten die al een of meerdere activiteiten hebben uitgevoerd (n=19) geeft 64 procent van de gemeentelijke coördinatoren aan dat het redelijk of goed lukt de doelgroep te bereiken (figuur 3.7). Op de open vraag welke factoren hier aan bijdragen benoemen de coördinatoren het volgende:

- *'zelf actief zijn en waar mogelijk aansluiten bij bestaande activiteiten';*
- *'alle communicatiemiddelen';*
- *'bekendheid van de coördinator, die komt uit het werkveld';*
- *'dicht bij de inwoners staan';*
- *'gebruik maken van lokale structuren';*
- *'positief benoemen d.m.v. bijv. ambassadeurs';*
- *'doordat mensen die met ouderen werken Doortrappen kennen, vertellen ze erover en maken ze de eventuele deelnemers enthousiast. Ouderwetse mond-op-mondreclame dus';*
- *'gebruik maken van bestaand netwerk';*
- *'goed gaan luisteren naar wat 55-plussers zelf willen';*
- *'het werk van de combinatiefunctionarissen voor ouderen. Zij proberen Doortrappen te betrekken in het werk waar mogelijk';*
- *'op bezoek gaan bij de doelgroep tijdens koffiemomenten. De Doortrappen-gesprekskaarten zijn dan heel handig om te gebruiken. Echt een aanrader';*

- *‘organiseren van/aanhaken bij evenementen voor senioren’*;
- *‘publiciteit verspreiden info via lokale partners’*;
- *‘samenwerking met lokale partners rijwielhandel. En sociale media’*;
- *‘kracht van herhaling’*.

Zes procent geeft aan dat het matig of slecht lukt om de doelgroep te bereiken. Wanneer zij worden gevraagd naar factoren die het lastig maken de doelgroep te bereiken, geven veel gemeenten aan dat het coronavirus en de bijbehorende maatregelen hier een grote rol bij spelen. Activiteiten en bijeenkomsten kunnen slechts beperkt worden aangeboden en een coördinator geeft aan dat *‘men terughoudend is om de deur uit te gaan’*. Naast corona worden nog enkele andere factoren benoemd die het lastig maken de doelgroep te bereiken:

- *‘de “jongere” groep van de doelgroep voelt zich niet aangesproken’*;
- *‘tijd. De uren die ik beschikbaar heb voor Doortrappen is beperkt’*;
- *‘lastig om de senioren te bereiken die niet of heel weinig fietsen’*;
- *‘aanpak met grote campagnes lijkt weinig effectief’*;
- *‘ouderen zitten niet tot weinig op sociale media’*;
- *‘sommige 55-plussers die je zou willen bereiken, zijn (nog) niet bij onze partners in beeld’*.

Figuur 3.7 Mate waarin de doelgroep wordt bereikt, volgens de gemeentelijke coördinator (in procenten, n=19)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Uitvoering van het programma

De gemeentelijke coördinatoren is gevraagd welke factoren de uitvoering van Doortrappen hebben bevorderd. De meeste gemeenten zien de ondersteuning door de kwartiermaker als bevorderend voor de uitvoer (45%, figuur 3.8). Ook de handleiding en de ondersteuning vanuit het programmabureau worden door een groot deel van de gemeenten (beide 36%) als positief ervaren voor de uitvoering van Doortrappen in de gemeente.

Naast de bevorderende factoren is naar belemmerende factoren gevraagd. Veruit de belangrijkste belemmerende factor is de coronacrisis en de bijbehorende maatregelen. 64 procent van de gemeentelijke coördinatoren geeft aan deze als belemmerend te (hebben) ervaren bij de uitvoering van Doortrappen. Naast de coronacrisis noemen enkele gemeenten een beperkt budget (9%) en moeite met het bereiken van de doelgroep (9%) als belemmerende factor(en).

Een beperkt budget is naast een belemmerende factor voor de uitvoering ook de meest genoemde reden om eventueel te stoppen met Doortrappen (37%). Andere mogelijke redenen om te stoppen met Doortrappen zouden zijn: de (te) beperkte tijd die een coördinator beschikbaar heeft (21%) of twijfel over de werkzaamheid van het programma (11%).

Figuur 3.8 Factoren die de uitvoering van Doortrappen hebben bevorderd, volgens gemeentelijke coördinatoren (in procenten, maximaal drie antwoorden mogelijk, n=22)

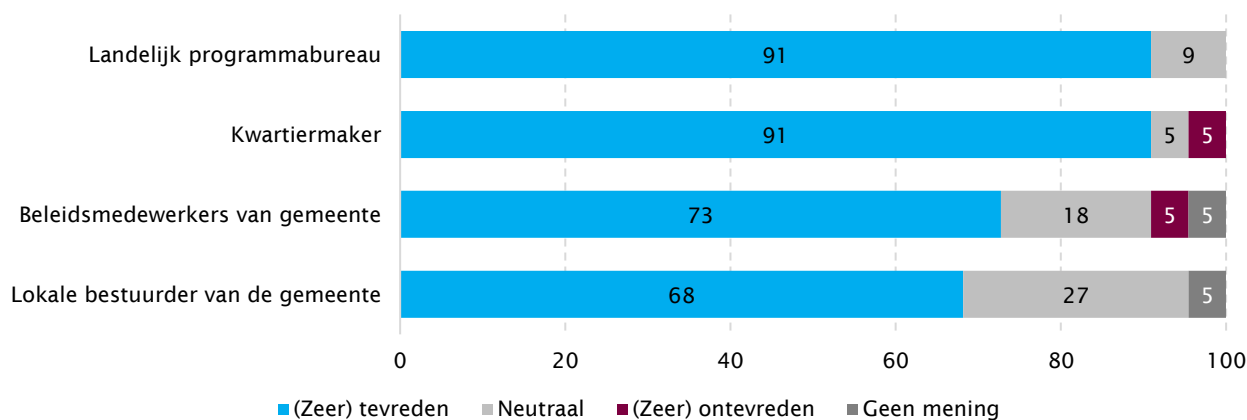

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Tevredenheid over ondersteuning

Ruim negen op de tien gemeentelijke coördinatoren zijn (zeer) tevreden over de ondersteuning van zowel het landelijke programmabureau als de kwartiermaker (beide 91%, zie figuur 3.9). Ook over de beleidsmedewerkers en lokale bestuurders is de meerderheid (zeer) tevreden. Slechts een enkeling is ontevreden over de ondersteuning vanuit de kwartiermaker of de beleidsmedewerker van de gemeente. Hierbij werd aangegeven dat dit komt door een gebrek aan betrokkenheid en initiatief (kwartiermaker) en te weinig sturing (beleidsmedewerker gemeente).

Figuur 3.9 Tevredenheid van gemeentelijke coördinatoren over de ontvangen ondersteuning (in procenten, n=22)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Gemeentelijke coördinatoren zoeken op diverse manieren naar informatie over (de uitvoering van) Doortrappen. Bijna alle coördinatoren maken gebruik van de website Doortrappen.nl (95%, figuur 3.10),

maar ook de kwartiermaker (86%) en de handleiding (82%) worden veel geraadpleegd. Het afgelopen jaar zijn als gevolg van de coronamaatregelen geen fysieke bijeenkomsten geweest, maar de digitale kwartaalbijeenkomsten worden goed bezocht (73%).

Figuur 3.10 Manieren waarop gemeentelijke coördinatoren naar informatie zoeken over Doortrappen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=22)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

Monitoren van resultaten

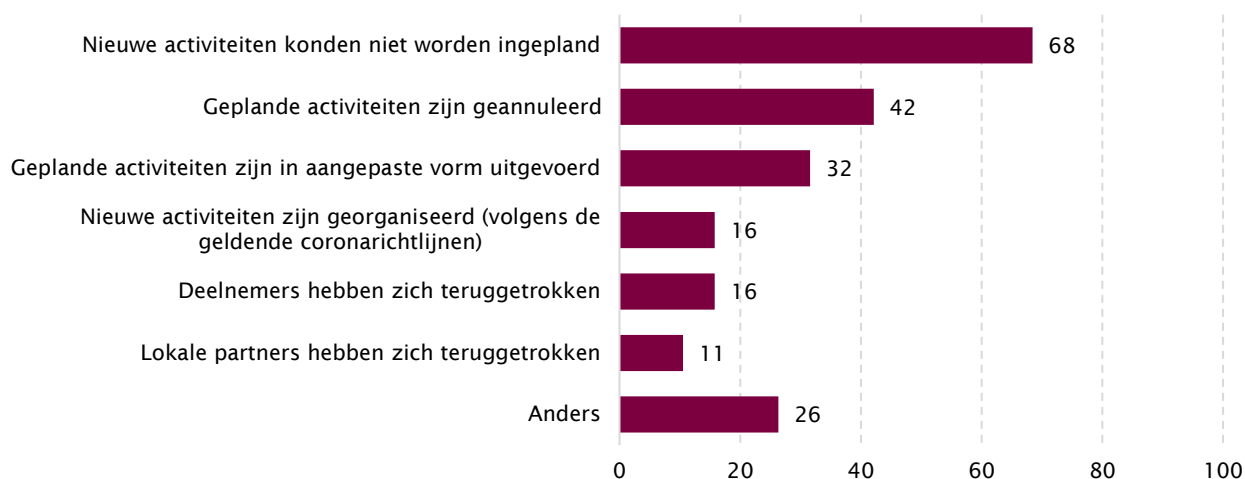
De meerderheid van de gemeentelijke coördinatoren (68%) geeft aan bepaalde resultaten van Doortrappen zelf bij te houden. Welke resultaten precies worden bijgehouden verschilt sterk per gemeente, maar gegevens over de organisatie van activiteiten, het bereik van de doelgroep en de samenwerking met lokale partners worden daarbij het vaakst genoemd. Enkele gemeenten geven aan dat daarnaast gegevens worden bijgehouden door lokale partners (9%).

Corona

Bijna één op de vijf gemeentelijke coördinatoren (18%) geeft aan dat zijn/haar aanstelling is aangepast als gevolg van de coronamaatregelen (niet in figuur). Mogelijke aanpassingen zijn een vermindering van het aantal uren, later ingaan van de aanstelling of tijdelijk stopzetten.

De coronamaatregelen hebben in veel gemeenten (86%) invloed op de uitvoering van Doortrappen. De belangrijkste gevolgen waren dat nieuwe activiteiten niet konden worden ingepland en eerder geplande activiteiten werden geannuleerd (figuur 3.11). Naast mogelijke gevolgen die zijn weergegeven in figuur 3.11 noemden coördinatoren het beperken van contactmomenten tijdens een activiteit.

Figuur 3.11 Gevolgen van de coronamaatregelen voor de uitvoering van Doortrappen (in procenten, meerdere antwoorden mogelijk, n=19)

Bron: Vragenlijst onder gemeentelijke coördinatoren Doortrappen, 2020, Mulier Instituut.

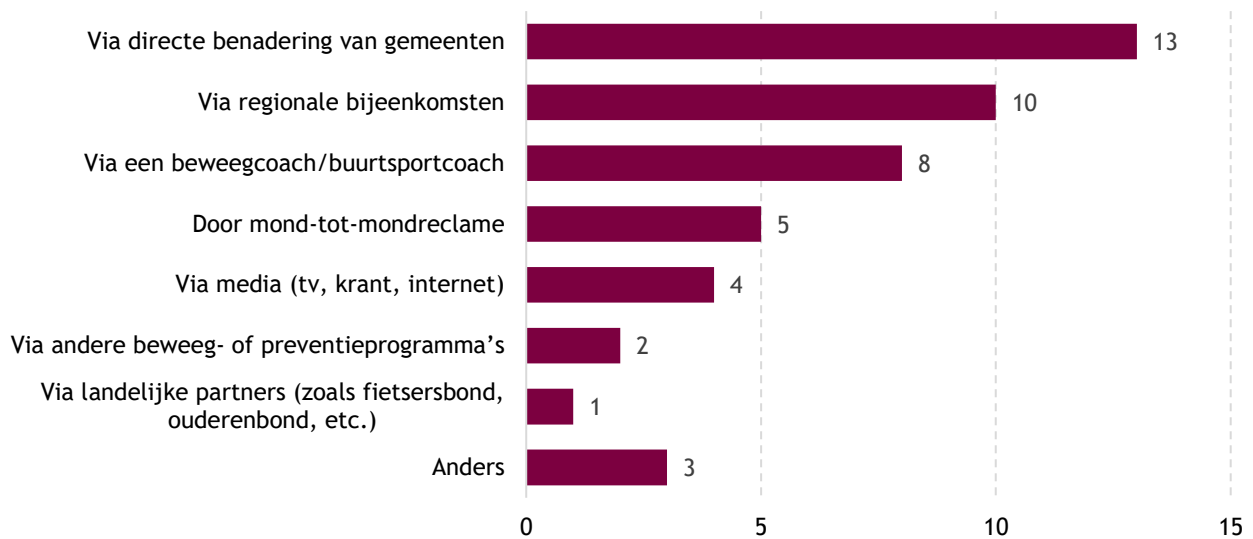
Kwartiermakers

Bereik gemeenten

Aan de kwartiermakers is gevraagd hoeveel gemeenten in hun provincie met Doortrappen meedoen en hoeveel gemeenten interesse hebben getoond in het programma maar nog niet deelnemen. Het aantal deelnemende gemeenten per provincie of vervoerregio loopt uiteen van nul tot zeventien gemeenten. Daarnaast hebben per provincie of vervoerregio gemiddeld acht gemeenten interesse getoond in Doortrappen. Hierbij zijn grote verschillen zichtbaar tussen de provincies, waarbij de aantallen uiteenlopen van nul tot dertig geïnteresseerde gemeenten.

Alle deelnemende kwartiermakers proberen potentiële Doortrappen-gemeenten te bereiken door deze direct te benaderen (zie figuur 3.12). Tien kwartiermakers geven aan dat zij ook potentiële gemeenten benaderen via regionale bijeenkomsten en acht doen dit via een bewegcoach of buurtsportcoach.

Figuur 3.12 Manieren waarop kwartiermakers potentiële Doortrappen-gemeenten proberen te bereiken (in aantallen, meerdere antwoorden mogelijk, n=13)

Bron: Vragenlijst onder kwartiermakers Doortrappen, 2021, Mulier Instituut.

Kwartiermakers benoemen voornamelijk de coronacrisis als belemmerende factor bij het bereiken van potentiële Doortrappen-gemeenten. Kwartiermakers ervaren dat de prioriteit voor gemeenten door de coronamaatregelen niet bij programma's als Doortrappen ligt. Daarnaast vinden kwartiermakers het lastig om de juiste contactpersoon te vinden bij gemeenten. De ervaring van een kwartiermaker is dat het contact met beleidsmedewerkers binnen het sociaal domein beter verloopt dan met beleidsmedewerkers binnen het domein verkeer. De belangrijkste reden voor gemeenten om niet met Doortrappen te starten is volgens kwartiermakers het gebrek aan capaciteit binnen de gemeente, waarbij het zowel gaat om financiële capaciteit als om de tijdsinvestering van de beleidsmakers. Eén kwartiermaker noemt het gebrek aan draagvlak voor het programma binnen de gemeente, maar weet niet te benoemen waar dat aan ligt, omdat kwartiermakers het interne proces bij de gemeenten niet meekrijgen.

Ondersteuning voor gemeenten

Een taak van kwartiermakers is om (startende) gemeenten te ondersteunen bij de lokale uitrol van Doortrappen. De kwartiermakers is gevraagd of er factoren zijn die hen belemmeren in deze taak. Niet alle kwartiermakers ervaren belemmeringen voor de ondersteuning. Enkele kwartiermakers ervaren een tekort aan tijd (beschikbare uren) om gemeenten actief te kunnen begeleiden. Eén kwartiermaker geeft aan dat de ondersteuning van gemeenten wordt uitgevoerd door een externe partij. Volgens deze kwartiermaker zijn gemeenten positief over de ondersteuning die zij van de externe partij ontvangen. Een andere kwartiermaker omschrijft dat een algemene uitleg over de inhoud van Doortrappen zou helpen bij het ondersteunen van gemeenten. Het handboek is volgens deze kwartiermaker te ingewikkeld voor gemeenten.

Doortrappen in provinciaal beleidsplan

Voor bijna alle provincies en vervoerregio's die deelnemen aan Doortrappen geldt dat het programma beschreven staat in het provinciaal beleidsplan. Doortrappen staat voornamelijk beschreven in de provinciale beleidsplannen binnen het beleidsveld mobiliteit en verkeersveiligheid (n=9). In geen enkele provincie staat het programma beschreven in de plannen binnen het beleidsveld sport en welzijn. Eén kwartiermaker geeft aan dat de provinciale beleidsplannen waarin Doortrappen wordt genoemd binnen het beleidsveld sport en welzijn in ontwikkeling zijn. Twee kwartiermakers noemen dat Doortrappen staat beschreven in het beleidsplan 'fiets' of 'mobiliteit'.

Monitoring en evaluatie

Zes kwartiermakers geven aan dat in hun provincie of vervoerregio resultaten van Doortrappen worden bijgehouden. Binnen vier provincies/vervoerregio's gebeurt dit niet en drie kwartiermakers geven aan dit niet te weten.

De provincies of vervoerregio's die de resultaten bijhouden, monitoren voornamelijk de samenwerking met partners, de organisatie van activiteiten en de tevredenheid van de doelgroep. Kwartiermakers geven aan dat deze resultaten worden bijgehouden door de gemeente, door een uitvoerende partij of een monitoringspartij. Cijfers over fietsongevallen worden bijgehouden door middel van regionale en landelijke cijfers.

Samenwerking met landelijke partners

Alle kwartiermakers geven aan dat zij in hun provincie of vervoerregio samen werken met één of meerdere landelijke partners in het kader van Doortrappen. Acht kwartiermakers geven aan samen te werken met de Fietsersbond. Ook wordt samengewerkt met Veilig Verkeer Nederland (VNN), Ouderenbonden en regionale samenwerkingsverbanden. Eén kwartiermaker geeft aan samen te werken met de ANWB.

Corona

De kwartiermakers zijn ten slotte gevraagd naar het effect van de coronamaatregelen op de uitvoering van Doortrappen in de provincie. Negen van de dertien kwartiermakers geven aan dat de coronamaatregelen geen invloed hebben gehad op hun aanstelling. Twee kwartiermakers geven aan dit niet te weten. De overige twee kwartiermakers geven aan dat de aanstelling als kwartiermaker is aangepast als gevolg van de coronamaatregelen, bijvoorbeeld doordat uren zijn doorgeschoven.

Daarnaast geven elf kwartiermakers aan dat de coronamaatregelen invloed hebben gehad op de uitvoering van hun werkzaamheden voor Doortrappen (niet in figuur). Genoemde invloeden zijn:

- *'veel meer vragen van gemeenten over uitvoerbaarheid van het programma'*;
- *'projecten en interventies kunnen geen doorgang vinden'*;
- *'tijd om te richten op voorbereidend werk'*;
- *'prioriteiten liggen anders'*;
- *'op zoek naar manieren van interventies uitvoeren die wel coronaproof zijn'*;
- *'uitstellen werkzaamheden'*;
- *'minder uren beschikbaar voor Doortrappen door aanpassingen andere verkeersveiligheidsthema's'*.

3.2 Actie-ondersteunende evaluatie

Interviews casegemeenten

In deze paragraaf geven we per casegemeente beknopt de resultaten van de interviews met de coördinator. Het betreft de stand van zaken binnen de gemeente tot het najaar van 2020.

We illustreren de resultaten hier aan de hand van citaten, die voor de leesbaarheid en anonimiteit (soms) zijn aangepast. De inhoud is hierbij altijd onveranderd gebleven.

Casegemeente 1

Deze gemeente is begin 2020 gestart met Doortrappen, maar fietsactiviteiten voor ouderen vinden al langer plaats. Zo zijn er vier fietsgroepen van relatief vaste groepjes ouderen die wekelijks een route fietsen. Deze fietsgroepen worden georganiseerd door ouderen zelf. Daarnaast worden lessen over fietsveiligheid georganiseerd.

Hoewel corona wel wat 'roet in het eten heeft gegooid', zijn de werkzaamheden niet stil komen te liggen. De coördinator zet zich nog steeds in om Doortrappen in de gemeente te wortelen door gesprekken te voeren met relevante partners en te zoeken naar mogelijkheden voor toekomstige activiteiten. Andere activiteiten die plaatsvinden zijn fietstrainingen voor ouderen, georganiseerd door de Fietsersbond. De vanuit een adviesbureau gedetacheerde gemeentelijke coördinator is bij deze activiteiten aangesloten, waardoor deze activiteiten nu onder de vlag van Doortrappen worden uitgevoerd.

Naast aanhaken bij bestaande activiteiten voor ouderen zou de gemeentelijke coördinator andere gemeenten aanraden ouderen te bereiken via zorg- en welzijnsorganisaties en de gemeente. Zijn/haar ervaring is dat ouderen dergelijke organisaties doorgaans vertrouwen. De gemeentelijke coördinator geeft aan dat het helpt om eerst in kaart te brengen welke organisaties met ouderen werken en op welke plekken ouderen komen, en als dat overzicht er eenmaal is, vanuit daar te werk te gaan. Een belangrijke succesfactor in het verloop van Doortrappen in deze gemeente is het draagvlak voor fietsen en fietsveiligheid bij de ouderen zelf. Een verbeterpunt om de implementatie en uitvoering van Doortrappen naar een hoger niveau te tillen, is meer sturing vanuit de gemeente. Op dit moment wordt de gemeentelijke coördinator nog erg vrij gelaten om de activiteiten en acties rondom Doortrappen in te vullen:

'Ik heb één opdrachtgever en dat is de gemeente. Het contact is nogal beperkt. Dat is wel iets wat ik graag anders zou willen zien. Ik heb het idee dat ik nu echt losgelaten wordt. [...] Ik zou wat meer ondersteuning willen en wat meer richting krijgen. En dat ik word gekoppeld aan de juiste ambtenaren. Die ondersteuning is er nu niet.'

Casegemeente 2

Op het moment van het interview met de gemeentelijke coördinator van casegemeente 2 waren alle werkzaamheden rondom Doortrappen stilgelegd en was het detacheringscontract van de coördinator bevroren. In de periode hiervoor had hij/zij al wel enkele belangrijke stappen gezet voor de implementatie van Doortrappen. Hoewel nog geen fietsactiviteiten voor ouderen zijn georganiseerd, is Doortrappen wel onder de aandacht gebracht bij zowel mogelijke partnerorganisaties als de ouderen zelf. Zo is met verschillende maatschappelijke partners gesproken over de mogelijkheden om samen iets te organiseren in het kader van Doortrappen, is een presentatie gehouden vanuit Doortrappen voor medewerkers van een zorginstelling en heeft de gemeentelijke coördinator met een Doortrappen-stand bij de seniorenbeurs gestaan, waar hij/zij met ouderen in gesprek is gegaan over fietsveiligheid. Dit laatste leverde leuke en interessante gesprekken op.

Qua samenwerkingen ziet de gemeentelijke coördinator vooral kansen bij de wijkteams, omdat ook zij er belang bij hebben ouderen te bereiken. Voorbeelden hiervan zijn het organiseren van activiteiten voor ouderen met gevoelens van eenzaamheid of ouderen met een migratieachtergrond. Dit levert een win-winsituatie op voor zowel Doortrappen als de wijkteams: Doortrappen krijgt deelnemers voor de activiteiten en de wijkteams komen dichterbij de oudere inwoners. Wanneer de gemeentelijke coördinator de werkzaamheden weer oppakt, is het plan om daadwerkelijk fietsactiviteiten te organiseren voor ouderen. Het voorwerk dat is gedaan door het vinden van partners die gezamenlijke verantwoordelijkheid voelen, is naar verwachting een belangrijke succesfactor om de fietsactiviteiten zo snel mogelijk te organiseren.

Om Doortrappen verder binnen de gemeente uit te rollen heeft de gemeentelijke coördinator de steun nodig van andere domeinen binnen de gemeente, zoals het sociaal domein of zorg en welzijn. Volgens de gemeentelijke coördinator kan het programmabureau hierbij helpen door de communicatie breder dan verkeersveiligheid in te zetten:

'Ik denk dat we eerst een aantal voorbeelden nodig hebben van wat Doortrappen is en wat je er precies aan hebt. Het gevaar bestaat natuurlijk altijd dat het meer een verkeersveiligheidsproject lijkt en dat daardoor alle andere domeinen denken dat het niet voor hen van belang is. Dus het hele idee, de hele ontwikkeling, rondom de omgevingsvisie, waar alles integraal moet en waar alle domeinen moeten samenwerken. Dus dan zou je Doortrappen kunnen framen als een sociaal project of als een vitaliteitsproject. Alleen traditioneel gezien is het gewoon een verkeersveiligheidsproject. Zo zien de meesten het, ik zie het zelf niet zo, maar ik denk dat de meesten het wel zien als een verkeersveiligheidsproject, dus dat mag gewoon lekker bij verkeer blijven. Het is uiteindelijk de vraag: wie gaat het betalen?'

Casegemeente 3

De gemeentelijke coördinator van de derde casegemeente (eveneens gedetacheerd) hanteert een strategische aanpak voor de implementatie van Doortrappen. Het doel is eerst een stevige fundering te realiseren met betrokken partners en eveneens in te zetten op gedeelde verantwoordelijkheid voor het oppakken van de werkzaamheden en het organiseren van activiteiten. Belangrijk uitgangspunt hierbij is dat de partners in aanhaken bij Doortrappen voordelen zien voor het behalen van eigen doelen, zodat het een win-winsituatie wordt.

Naast het opbouwen van een netwerk van lokale partners, zoals zorg- en welzijnsinstellingen en fietsmakers, heeft de coördinator ingezet op het betrekken van verschillende beleidsterreinen, en met succes: ambtenaren vanuit verkeersveiligheid, armoedebestrijding, zorg en welzijn en sportstimulering zijn bij de lokale implementatie van Doortrappen aangehaakt. Wel is de ervaring van de coördinator dat het door alle coronamaatregelen extra hard werken is om contact te leggen en samen te werken met partners en ambtenaren. Dit komt met name door de beperkingen in het maken van fysieke afspraken:

'Je merkt wel dat het lastig is. [...] Dat contact leggen dat ging in het begin wat moeizamer. Dat kost meer tijd. [...] Mensen zijn wat huiveriger. Het persoonlijk afspreken, zeker in de begintijd, kon niet. Wil je zo'n netwerk tot stand brengen lokaal over een nieuw thema, dan doe je dat het beste door energie te creëren en die energie creëer je het beste fysiek. Via een scherm gaat het toch wat minder.'

Kortom, geduld en vooraf investeren in de juiste samenwerkingen is een belangrijke factor voor een stevige basis voordat wordt gestart met (fiets)activiteiten onder de vlag van Doortrappen. Wanneer activiteiten worden gestart, is het volgens de gemeentelijke coördinator belangrijk om een netwerk van deelnemers te bewerkstelligen. Het programmabureau kan hierbij faciliteren. Het idee is om zo oudere fietsers met elkaar te verbinden en uit te nodigen voor (nieuwe) activiteiten, zodat ze in beeld blijven.

Casegemeente 4

In deze gemeente is de gemeentelijke coördinator een ambtenaar vanuit sport. Hij/zij werkt nauw samen met een ambtenaar vanuit verkeer, waaruit Doortrappen wordt gefinancierd. Deze samenwerking levert verschillende voordelen op, omdat zij hun expertise rondom verkeersveiligheid en sport- en beweegstimulering kunnen bundelen. Daarnaast hebben zij samen een breed netwerk aan partijen vanuit verkeersveiligheid, gezondheid, en sport en bewegen, die op hun manier (als partner) kunnen bijdragen aan de implementatie en uitvoering van Doortrappen.

Als gevolg van de coronamaatregelen zijn geplande fietsactiviteiten in maart 2020 geannuleerd. Dat was teleurstellend voor de coördinator, omdat er veel inschrijvingen waren. De insteek van deze fietsactiviteiten was laagdrempelig, met onderweg een kop koffie en gezelligheid voorop. Een fietsactiviteit aan het einde van de zomer 2020 is niet doorgegaan omdat er juist geen aanmeldingen waren. De geïnterviewde professionals vragen zich af of dit iets te maken zou hebben met angst voor het coronavirus.

Voor maart 2021 staan twee activiteiten gepland. Hoewel ze geen feedback hebben kunnen ontvangen op de activiteiten, doordat deze zijn afgelast, is het volgens de professionals erg belangrijk om niet te belerend te zijn naar ouderen over fietsveiligheid, maar plezier voorop te stellen. Het gaat niet alleen om educatie over veilig fietsen.

De borging van Doortrappen in de gemeente is volgens de professionals iets om de komende tijd over na te denken. De gemeentelijke coördinator is namelijk de kartrekker, maar als deze wegvalt door ziekte of minder uren, zou Doortrappen niet moeten stoppen:

‘Als je het hebt over borging. Heb je daar al meer mensen over gesproken of zijn we allemaal zoekende? [...] Stel dat de gemeente coördinator iets overkomt. Dan is er geen coördinator die de kar trekt. Als je het hebt over borgen zou het verhaal verder moeten gaan zonder de gemeentecoördinator. [...] Als iemand wegvalt moet het er niet meteen afliggen. Voor hetzelfde geld krijgt ze minder tijd om eraan te besteden. Hoe borg je het dan? En hoe lang moet je het onder de noemer Doortrappen blijven doen? Is er een termijn aan het begrip Doortrappen? Dat weet ik niet [...] ik kan me voorstellen... kijk met bepaalde campagnes weten we: die lopen van die datum tot hooguit een half jaar later. [...] Hoe zit het met Doortrappen? Ik heb geen idee.’

Groepsinterviews

In deze paragraaf geven we een beeld van de ervaringen van de coördinatoren met het implementeren van Doortrappen (in tijden van corona) op basis van de resultaten van de groepsinterviews. Zo beschrijven we welke werkzaamheden en activiteiten zoal hebben plaatsgevonden gedurende de coronapandemie, wat de ervaringen zijn met de samenwerking met lokale partners en met het organiseren van activiteiten en tot slot de ervaringen met en tevredenheid over de ondersteuning van het programmabureau. Ook in deze paragraaf illustreren we de resultaten aan de hand van citaten, die voor de leesbaarheid en anonimiteit (soms) zijn aangepast. De inhoud is hierbij altijd onveranderd gebleven.

Doortrappen in tijden van corona

Ondanks dat de coronamaatregelen een barrière (kunnen) vormen voor de uitvoering van Doortrappen, bieden ze ook kansen. Zo hebben de coördinatoren aandacht besteed het inrichten van een lokaal Doortrappen-netwerk met lokale partijen, ondanks dat ‘even binnenwandelen’ niet mogelijk was. Waar mogelijk zijn activiteiten bedacht en klaargezet voor wanneer deze weer kunnen plaatsvinden. In drie gemeenten hebben ondanks de beperkende coronamaatregelen zelfs activiteiten plaatsgevonden. Een coördinator vertelde dat welzijnsorganisaties en de welzijnsbeleidssector in zijn gemeente het stimuleerden om Doortrappen-activiteiten te laten plaatsvinden. Volgens deze partijen is het juist in deze tijd belangrijk voor ouderen om te blijven bewegen en sociaal contact te hebben, en hebben ouderen daar zelf ook behoefte aan. Dit vormde een contrast met reacties vanuit de sector verkeersveiligheid, waar het stilleggen van activiteiten gedurende de coronapandemie als een logische en veilige optie werd gezien. Binnen alle gemeenten die activiteiten hebben uitgevoerd zijn deze door zowel de deelnemers als betrokken organisatoren en organisaties als positief ervaren:

‘Achteraf blij dat we in coronatijd fietstochten hebben kunnen organiseren. We kregen allemaal reacties in de trant van “heerlijk dat er weer iets gebeurt en dat we elkaar weer kunnen zien”. We kregen een 8+ voor de hele dag’. (Gemeentecoördinator 2)

Het organiseren van activiteiten conform de coronamaatregelen vraagt volgens de gemeentelijke coördinatoren om flexibiliteit en creativiteit. Zo kunnen per activiteit minder deelnemers meedoen om de anderhalvemeterregel te waarborgen, waardoor in plaats van één activiteit meerdere activiteiten (over verschillende dagen) moeten worden georganiseerd. Omdat de activiteiten buiten moeten plaatsvinden, moet rekening worden gehouden met slechte weersomstandigheden en alternatieve locaties. Zo vertelt een gemeentelijke coördinator dat tijdens een van de activiteiten is uitgeweken naar een parkeergarage.

Vanwege de anderhalvemeterregel adviseren de coördinatoren de ouderen in tweetallen op te delen tijdens de activiteit. Wel waarschuwen zij dat ouderen ‘soms net kinderen zijn’ en dat het zo nu en dan inspanning vraagt om hen op gepaste afstand van elkaar te houden. Het is volgens de coördinatoren echter wel belangrijk dat dit wordt gedaan. Wanneer de coronamaatregelen worden overtreden en/of coronabesmettingen onder de deelnemers en organisatoren voorvallen, kan dit tot imagoschade van de gemeente leiden:

‘De gemeente staat toch in de picture en anders krijg je het dubbel en dwars terug in negatieve publiciteit.’ (Gemeentecoördinator 2)

Hoewel de coördinatoren uit de gemeenten waar activiteiten hebben plaatsgevonden merken dat ouderen erg blij zijn dat iets voor hen wordt georganiseerd, is de ervaring van één coördinator dat de ouderen in haar gemeente juist erg terughoudend zijn. De gemeentelijke coördinator had iets georganiseerd, maar daar kwam niemand op af, terwijl net voor de pandemie juist veel animo was voor activiteiten. Dit is een gemeente die in het begin van de coronapandemie hard is getroffen.

Samenwerking met lokale partners

De gemeentelijke coördinatoren benadrukken dat diversiteit van belang is binnen de partners die zijn betrokken bij het lokale Doortrappen-netwerk. De lokale partners die door de coördinatoren zijn genoemd, zijn in te delen in drie groepen. Ten eerste de ‘fietspartners’, zoals fietshandelaren, fietsmakers, de wielervereniging en de Fietsersbond. Ten tweede partners die dicht bij de doelgroep staan, zoals fysiotherapeuten, de praktijkondersteuner, de buurtsportcoach, welzijns- en verzorgingstehuizen. Tot slot partners die als ‘handig’ worden gezien op organisatorisch vlak, zoals een dorpscommissie, de kerk, het buurthuis en de bibliotheek.

Een factor die bijdraagt aan een succesvolle samenwerking met lokale partners is het creëren van een win-winsituatie. Als voorbeeld noemde een gemeentelijke coördinator dat vanuit Doortrappen gebruik mocht worden gemaakt van het pluscafé van de bibliotheek. In ruil daarvoor mocht de bibliotheek tijdens een fietsdag reclame maken. Verder noemen de gemeentelijke coördinatoren het belang van aanhaken bij bestaande activiteiten van partners. Voordelen hiervan zijn dat kosten voor de activiteit kunnen worden gedeeld, dat het op organisatorisch vlak minder inspanning vraagt en dat het werven van deelnemers gemakkelijker gaat, omdat zij zich al hebben aangemeld voor een bepaalde activiteit of omdat de medeorganisator dicht bij de doelgroep staat:

‘Met de partners gaat het wel goed, hoor. [...] Ik vind het vooral leuk om te kijken van hoe past het nou in hun primaire activiteit, zodat geen extra activiteiten hoeven te worden georganiseerd maar dat ze het gewoon meenemen in hun bestaande aanbod. Echt een onderdeel ervan maken. [...] Bij ons was er zelfs een dominee die zei van ik zie onder mijn leden oudere leden die problemen hebben met fietsen voor wie het wel een oplossing is om mensen te ontmoeten.’ (Gemeentecoördinator 7)

De mate waarin (potentiële) partners enthousiast reageren en betrokken zijn blijft echter persoonsafhankelijk, vertellen de gemeentelijke coördinatoren. ‘Het is een kwestie van de juiste persoon vinden.’ Bij de juiste persoon komen kan volgens een gemeentelijke coördinator het beste ‘via via’. Zij gaf als voorbeeld dat ze via een fysiotherapeut die zij goed kende bij een andere fysiotherapeut terecht kwam die graag wilde samenwerken in het kader van Doortrappen. Hoewel de ervaringen met samenwerkingen met fysiotherapeuten veelal positief zijn, ervaren sommige gemeentelijke coördinatoren moeite met het bereiken van fysiotherapeuten als partner.

De uitdagingen voor samenwerkingen zitten volgens de coördinatoren niet zozeer bij de lokale partners, maar binnen de gemeente. Aan de ene kant zit de primaire doelstelling van Doortrappen aan de ‘harde’

kant: verkeersveiligheid. Aan de andere kant zijn het programma en de activiteiten meer gericht op de ‘zachte’ kant: welzijn. Deze twee beleidsdomeinen zijn vaak niet gewend met elkaar samen te werken:

‘Het blijft voor ons best wel lastig [...] We merken dat het binnen gemeenten zoeken is en dat ze het moeilijk vinden om de verbinding tussen de twee domeinen te leggen. Daarom zien we dat het binnen gemeenten nog wel het lastigste is om enthousiasme te vinden, terwijl het bij de partners makkelijk gaat.’ (Gemeentecoördinator 7)

De doelgroep bereiken en activiteiten organiseren

De doelgroep van Doortrappen, of beter gezegd de doelgroep ouderen, is volgens de coördinatoren erg omvangrijk. Zo zijn er vitalere en minder vitale ouderen, ouderen die angstig zijn in het verkeer en op de fiets en ouderen die dat niet zijn, ouderen met of zonder elektrische fiets, enzovoort. Daarom is het volgens de coördinatoren belangrijk om in de communicatie over Doortrappen de verschillende variaties aan ouderen aan te spreken en bij het organiseren van activiteiten goed te bedenken voor welke ouderen de activiteit bedoeld is:

‘Het aantal kilometers bepaalt wel wat voor mensen erop afkomen, als je dat goed communiceert. Er zijn ouderen die 100 kilometer kunnen fietsen en ouderen die maar 10 kilometer kunnen fietsen. Dus op het moment dat jij zegt we doen 35 kilometer, dan zullen daar wel mensen op afkomen die dat aankunnen. Er zit gewoon veel diversiteit in deze doelgroep.’ (Gemeentecoördinator 8).

Volgens de coördinatoren het, om alle ouderen te bereiken, een belangrijke succesfactor om bij de werving te focussen op samenzijn en plezier. Tijdens de activiteit zelf kan vervolgens aandacht worden besteed aan (het bewust maken van) fietsveiligheid. Met name voor de jongere groep ouderen is het belangrijk dat zij zichzelf herkennen in het ‘verhaal’:

‘Het is heel moeilijk om het in de communicatie niet over de problemen te hebben en echt te richten op de oudere fietser. Ook als ik kijk naar de beeldbank. Het is allemaal wel erg grijs. Op sommige plekken voelen ouderen zich al op hun 55ste onveilig in het verkeer. Ja, die spreek je heel anders aan. Niet van je bent een risicogroep of het verkeer is voor jou levensgevaarlijk. Dus wij nodigen ze uit om leuke dingen te doen en gaan dan het gesprek aan. Maar wel dat fietsen leuk is en dat het leuk moet blijven.’ (Gemeentecoördinator 7)

Een coördinator vertelde dat binnen haar gemeente een fietsvierdaagse wordt georganiseerd, waarbij plezier bovenaan staat, maar wel dagelijks onderweg ‘aan de slag wordt gegaan’ met de elementen van Doortrappen:

‘Hoe wij het insteken is: je gaat lekker vier dagen fietsen voor die medaille en je gaat vier stukken van de gemeente zien. We starten ook steeds op een ander punt. Het idee is dan dat er iedere dag één item van Doortrappen wordt behandeld. Dus één keer is het dan op- en afstappen... Een beetje sluikreclame is het eigenlijk. We halen ze binnen omdat ze fietsen leuk vinden en dan brengen we meteen een aantal veiligheidsaspecten mee.’ (Gemeentecoördinator 6)

Volgens een andere coördinator is het wel belangrijk om ook vooraf te communiceren over veiligheid, maar is het een kwestie van het vinden van de juiste balans. De coördinatoren zijn het met elkaar eens dat de activiteiten door te focussen op plezier en samenzijn aantrekkelijk worden voor ouderen die geen problemen ervaren op de fiets en in het verkeer en voor ouderen die wel risico lopen, maar dat zelf niet zo ervaren. Om ouderen met een verstoord evenwicht die angstig zijn voor ongelukken in het verkeer te betrekken, worden in een gemeente bijvoorbeeld driewielers ingezet. Een andere gemeente wilde

tandemfietsen inzetten om de activiteiten voor een breder publiek aantrekkelijk maken, maar dat bleek te duur. Als tip gaf een andere coördinator het huren van duofietsen via verzorgingstehuizen.

De activiteiten die tot dusver zijn georganiseerd, richten zich op ouderen die in principe gewend zijn om te fietsen of in het verleden hebben gefietst. De coördinatoren geven aan dat het ook belangrijk is om te kijken naar mogelijkheden voor activiteiten voor ouderen met een migratieachtergrond, bijvoorbeeld fietslessen. Professionals en/of vrijwilligers van welzijnsorganisaties en bijvoorbeeld buurthuizen kunnen een belangrijke rol spelen bij het bereiken van (migranten)ouderen. In veel gevallen zijn dit namelijk bekende gezichten voor de ouderen, wat bijdraagt aan het vertrouwen.

Voor alle fietsactiviteiten die in de groep van de coördinatoren zijn georganiseerd, is een kleine bijdrage gevraagd van de deelnemende ouder. Dit varieerde van een paar euro tot 7,50 euro, waarvan onderweg koffie en een broodje gefinancierd werden. Volgens de coördinatoren is het goed om een kleine deelnemersbijdrage te vragen, omdat het voor betrokkenheid bij de activiteit zorgt en het vragen van een bijdrage ervoor kan zorgen dat de activiteit een *'serieuzere lading'* krijgt.

Ondersteuning vanuit het programmabureau

De coördinatoren zijn voornamelijk tevreden over de ondersteuning en betrokkenheid van het programmabureau. Zo ervaren zij de professionals vanuit het programmabureau als enthousiast, toegankelijk tijdens kwartaalbijeenkomsten en goed bereikbaar via de mail. Wel hebben de coördinatoren enkele tips voor het programmabureau om de ondersteuning te verbeteren en aan te sluiten bij de ondersteuningsbehoeften van de coördinatoren.

De coördinatoren hebben de meeste behoefte aan kennisdeling tussen de Doortrappen-gemeenten. De (online) bijeenkomsten mogen bijvoorbeeld frequenter plaatsvinden, aldus de coördinatoren. Het delen van voorbeelden op de website is volgens hen niet voldoende, omdat dat een zoekactie van henzelf vereist. Een update via de mail, met enkel een of meerdere goede voorbeelden, anders dan de nieuwsbrief, is volgens hen een manier om op de hoogte gehouden te worden van de ervaringen elders:

'Je kunt nu wel op de site kijken wat andere gemeentes doen. Maar dat zou je wel ... Een soort interactieve nieuwsbrief elke drie maanden. Prima dat wij dan wat input moeten leveren. Op zo'n site is het gewoon moeilijk zoeken.' (Gemeentecoördinator 5)

Uitleggen wat Doortrappen inhoudt ervaren de coördinatoren als gemakkelijk. *'Je wilt dat mensen zo lang mogelijk veilig blijven fietsen, met plezier'*. Het 'hoe' ervaren zij echter wel als ingewikkeld. Het is noodzakelijk om hier verschillende beleidsterreinen bij te betrekken die niet gewend zijn met elkaar samen te werken, zoals verkeer en welzijn. Een implementatiehandleiding op dit thema zou daarom wenselijk zijn.

Een andere tip die de coördinatoren geven is het opzetten van een landelijke campagne, net als bij andere thema's, zoals eenzaamheid. De campagne kan op televisie en radio worden uitgezonden en nieuwsgierigheid opwekken. In deze campagne, maar ook bij andere communicatie, is het volgens de coördinatoren wel noodzakelijk om een positieve insteek te hanteren, waarbij de focus meer ligt op plezier dan op gevaar. Dit maakt Doortrappen bijvoorbeeld aantrekkelijker voor ouderen die zich niet herkennen in het gevaar en voor jongere ouderen. Voor het aantrekken van de laatste groep is het volgens de coördinatoren belangrijk om in het beeldmateriaal ook jongere ouderen te laten zien.

Wat betreft de materialen en tools van Doortrappen kan volgens de coördinatoren een vertaalslag worden gemaakt met meer focus op het 'hoe' dan op het 'wat'. De coördinatoren geven aan dat de materialen en tools te theoretisch zijn, waardoor het voor sommige professionals (die niet uit sport en bewegen komen) moeilijk kan zijn, bijvoorbeeld de fitoefeningen en de oefeningen voor op- en afstappen. De materialen en tools hoeven volgens de coördinatoren niet te worden veranderd, maar moeten wel worden ondersteund

met bijvoorbeeld instructiefilmpjes en workshops. Wanneer deze ondersteuning wordt aangeboden, wordt het inzetten van vrijwilligers ook makkelijker, aldus de coördinatoren.

Tot slot ontstond in een van de groepsinterviews een discussie over de focus op fietsveiligheid en het verminderen van fietsongevallen onder ouderen en over het feit dat de focus voor de subsidieaanvraag voor Doortrappen daarop gericht was. Dat is volgens hen moeilijk te verantwoorden, omdat het erg lastig is om het effect van Doortrappen te duiden in percentages of cijfers van fietsongevallen. Volgens de coördinatoren zou de focus niet op fietsongevallen moeten liggen en kan de subsidieaanvraag beter worden onderbouwd met de ‘zachte’ kant van Doortrappen, zoals bewegen onder ouderen en sociaal contact. Het programmabureau kan hier enerzijds in de communicatie meer focus op leggen en anderzijds meer handvatten bieden voor hoe Doortrappen daadwerkelijk kan bijdragen aan de verlaging van verkeersongevalcijfers, aldus de coördinatoren.

4. Conclusie en aanbevelingen

Dit rapport bevat de resultaten van het onderzoek dat is verricht als onderdeel van fase 2 van de landelijke monitoring en evaluatie van het programma Doortrappen. In dit hoofdstuk worden de belangrijkste conclusies op het gebied van bereik, uitvoering, samenwerking met lokale partners en waardering van het programma beschreven, gevolgd door de daarmee samenhangende aanbevelingen.

Conclusie

Bereiken van de einddoelgroep

De meerderheid van de gemeentelijke coördinatoren geeft aan dat het redelijk of goed lukt de doelgroep te bereiken. Zij geven aan dat het hierbij helpt om in gesprek te gaan met de doelgroep. Het gaat er dan om dat de ouderen niet alleen worden uitgenodigd om ergens aan deel te nemen, maar dat ook het gesprek wordt aangegaan over wat er leeft onder de doelgroep en welke wensen en behoeftes zij hebben. Het gebruiken van een bestaand netwerk en aansluiten bij bestaande activiteiten helpt hierbij. Een klein deel van de coördinatoren geeft aan moeite te hebben de doelgroep te bereiken. Het coronavirus en de bijbehorende maatregelen spelen hierbij een grote rol. Daarnaast wordt aangegeven dat de huidige communicatiemiddelen niet gericht zijn op de ‘jongere’ ouderen, waardoor deze groep zich (soms) niet aangesproken voelt.

Uit de interviews komt naar voren dat de doelgroep ouderen omvangrijk en divers is en dat daar rekening mee gehouden moet worden bij de communicatie over Doortrappen en het organiseren van de activiteiten. Wat volgens de coördinatoren goed werkt bij het bereiken van alle ouderen, is de focus leggen op het plezier van fietsen en het samenzijn in plaats van op de gevaren van fietsen (op oudere leeftijd). Voor migrantenouderen is tot dusver weinig aandacht; dat zien de coördinatoren als een gemiste kans. De reacties van de ouderen die tot nu toe hebben deelgenomen aan de activiteiten, zijn positief.

Uitvoering

Bijna alle coördinatoren die deelnamen aan het onderzoek gaven aan dat in hun gemeente contact met de kwartiermaker is geweest en gesprekken met (potentiële) lokale partners zijn gevoerd. In ongeveer de helft van de gemeenten is al gestart met het organiseren van een of meerdere Doortrappen-activiteiten. De coronamaatregelen hebben in meer dan acht op de tien gemeenten invloed (gehad) op de uitvoering van Doortrappen. Hierdoor konden nieuwe activiteiten vaak niet worden ingepland en werden eerder geplande activiteiten geannuleerd. Desondanks zijn veel gemeenten creatief en zoeken zij naar wat wel mogelijk is. In slechts één van de vier casegemeenten gaf de gemeentelijke coördinator aan dat de werkzaamheden met betrekking tot Doortrappen gedurende de coronapandemie volledig zijn stilgelegd. De overige coördinatoren hebben het afgelopen jaar doorgewerkt aan de implementatie voor Doortrappen, met als voornaamste werktaken het opzetten van een lokaal Doortrappen-netwerk en het organiseren van activiteiten (voor wanneer die weer toegestaan zijn).

In de drie casegemeenten waar wel activiteiten werden uitgevoerd waren veiligheid en flexibiliteit de belangrijkste uitgangspunten. Veiligheid om te voorkomen dat het coronavirus zich verspreidt en te zorgen dat de ouderen zich veilig voelen, en flexibiliteit om zich aan te passen aan de maatregelen en in te spelen op weersomstandigheden.

Ook op macroniveau had de coronacrisis invloed op de uitvoering van Doortrappen. Kwartiermakers van provincies en vervoerregio's gaven aan dat de coronamaatregelen een belemmering waren voor het enthousiasmeren van gemeenten voor Doortrappen, omdat gemeenten momenteel andere prioriteiten stellen.

Samenwerking met partners

De meeste lokale samenwerkingspartners worden gevonden in het domein sport en bewegen. Ook binnen het domein zorg en welzijn bestaan relatief veel samenwerkingen, waarbij fysiotherapeuten het meest worden genoemd. Binnen de sector 'bedrijven en winkels' worden voornamelijk samenwerkingen aangegaan met fietsmakers en rijwielhandelaren.

De samenwerking met lokale partners loopt over het algemeen goed, met name wanneer sprake is van een win-winsituatie, bijvoorbeeld doordat een ruimte van de partner voor een activiteit vanuit Doortrappen kan worden gebruikt en die partner daar vervolgens reclame kan maken voor de eigen activiteiten. Voor een krachtig lokaal Doortrappen-netwerk is het belangrijk om niet alleen partners vanuit het fietsen (bijvoorbeeld fietsmakers/-handelaars) erbij te betrekken, maar ook partners die dicht bij de doelgroep staan (bijvoorbeeld fysiotherapeuten, verzorgingstehuismedewerkers) en partners die kunnen bijdragen op organisatorisch vlak (bijvoorbeeld dorpscommissie, bibliotheek).

Waardering

De coördinatoren zijn over het algemeen erg tevreden over de ondersteuning die zij krijgen vanuit het landelijk programmabureau en de kwartiermaker. Naast deze ondersteuning is voor bijna alle coördinatoren de website Doortrappen.nl een belangrijke bron van informatie. Een grote meerderheid van de coördinatoren raadpleegt de handleiding wanneer zij informatie zoeken over Doortrappen. Hoewel in deze handleiding uitgebreid wordt ingegaan op de Doortrappen-klantreis, geeft ruim één op de drie gemeentelijke coördinatoren aan hier niet bekend mee te zijn.

Hoewel de coördinatoren tevreden zijn over de betrokken professionals vanuit het programmabureau, geven zij aan dat verbetering mogelijk is bij het faciliteren van kennisdeling tussen de Doortrappen-gemeenten en bij informatie over of begeleiding bij het gebruik van de beschikbare tools en interventiematerialen. Daarnaast zouden een landelijke campagne Doortrappen en meer focus op welzijn en bewegen het programma volgens de coördinatoren in zijn geheel versterken.

Aanbevelingen

Communicatie: kies een positievere insteek en leg meer nadruk op plezier en samenzijn

Uit zowel de vragenlijsten als de interviews met gemeentelijke coördinatoren komt naar voren dat het communicatiemateriaal niet de gehele doelgroep aanspreekt. Dit heeft enerzijds te maken met de 'negatieve' insteek van de boodschap van Doortrappen, die vooral gericht is op risico op ongevallen in plaats van op plezier en welzijn. Anderzijds zijn de communicatie en het beeldmateriaal sterk gericht op 'oudere ouderen'. In veel gemeenten is Doortrappen gericht op ouderen van 55 jaar en ouder. De coördinatoren van deze gemeenten geven aan dat het huidige beeldmateriaal van Doortrappen behoorlijk 'grijs' is, waardoor jongere ouderen zich niet aangesproken voelen.

Om de juiste doelgroep te bereiken en mee te krijgen is het van belang dat communicatie en beeldmateriaal een positieve boodschap uitdragen. Hierbij kan gedacht worden aan minder focus op ongevallen en risico's en juist meer aandacht voor fietsplezier en welzijn. Daarnaast is het belangrijk dat deze boodschap is gericht op de gehele doelgroep van ouderen vanaf 55 jaar.

Een groot deel van de coördinatoren gaf aan dat zij niet bekend waren met de Doortrappen-klantreis. Het is niet duidelijk in hoeverre coördinatoren die hier wel bekend mee zijn, deze kennis gebruiken bij de uitvoering van Doortrappen in hun gemeente. Hoewel de klantreis de theoretische onderbouwing van de Doortrappen-aanpak illustreert, hoeft deze niet direct invloed te hebben op de manier waarop een coördinator de uitvoering aanpakt. Als het wenselijk is dat coördinatoren op de hoogte zijn van deze theoretische onderbouwing, moet de communicatie op dit gebied aangepast worden. In de huidige vorm (beschrijving in de handleiding) wordt namelijk slechts een klein deel van de coördinatoren bereikt.

Bereik doelgroep: houd rekening met subgroepen in de doelgroep

Uit de resultaten van het onderzoek blijkt dat het bereiken van de doelgroep redelijk goed gaat, maar dat specifieke groepen moeilijker te bereiken zijn. Naast de hierboven genoemde 'jongere ouderen' zijn

ouderen met een migratieachtergrond vaak niet in beeld bij de uitvoering van Doortrappen. Deze ouderen hebben vaak minder fietservaring en kunnen hierdoor afwijken van de doelgroep zonder migratieachtergrond. Om deze groep mee te krijgen bij Doortrappen-activiteiten moet de drempel zo laag mogelijk zijn. Zo wordt bij activiteiten vaak een kleine deelnemersbijdrage gevraagd om de betrokkenheid te vergroten, maar voor ouderen met een migratieachtergrond kan die voor een drempel zorgen. Bewustzijn van dit thema onder gemeentelijke coördinatoren is hiervoor belangrijk. Daarnaast kan gedacht worden aan de inzet van driewielers bij specifieke doelgroepen zonder of met heel weinig fietservaring.

In de meeste gemeenten werden vergelijkbare communicatiekanalen of samenwerkingen gebruikt om deelnemers te bereiken. Een uitzondering was de samenwerking met een geloofshuis of -gemeenschap. Hoewel slechts een enkele gemeente aangaf samen te werken met een kerk, was dit in deze gemeente een zeer waardevolle samenwerking. In religieuze gemeenten kan een geloofshuis of -gemeenschap wellicht een belangrijke rol spelen bij het bereiken van de doelgroep.

Samenwerking: zoek naar verbinding tussen gemeentelijke domeinen

Uit het onderzoek blijkt dat er grote verschillen bestaan tussen gemeentelijke domeinen in de manier waarop Doortrappen wordt uitgevoerd. Dit heeft onder andere te maken met verschillen in prioriteiten en aandachtsgebieden. Coördinatoren ervaren moeite met het verbinden van de domeinen welzijn, sport en verkeer. Omdat Doortrappen bij al deze sectoren aanhaakt, is deze verbinding essentieel voor een efficiënte uitvoering. Het is daarom belangrijk dat hier aandacht aan wordt besteed.

Hoewel het aannemelijk is dat de oorzaak van de problemen met het leggen van verbindingen tussen de sectoren verschilt per gemeente, kan wel gekeken worden naar 'good practices'. Hierbij kan gedacht worden aan het benaderen van coördinatoren van gemeenten waar deze verbinding succesvol is vormgegeven om hierover te spreken bij de (drukbezochte) kwartaalbijeenkomsten voor coördinatoren en kwartiermakers.

Daarnaast kan de betrokkenheid van meerdere domeinen ook een rol spelen bij de verantwoording die een gemeentelijke coördinator moet afleggen. In de meerderheid van de gemeenten en provincies is Doortrappen beschreven in beleidsplannen van de sector verkeersveiligheid. Dit heeft gevolgen voor de uitkomstmaten waarop een coördinator of kwartiermaker verantwoording moet afleggen. Waar in veel gemeenten de focus ligt op het langer gezond laten blijven fietsen van ouderen, is het mogelijk dat zij vanuit verkeersveiligheid worden afgerekend op cijfers over fietsongevallen. Per gemeente zou daarom de overweging gemaakt kunnen worden of Doortrappen beter past binnen de sector sport en bewegen of binnen verkeersveiligheid.

Geef bestaande activiteiten een Doortrappen-sausje

Een groot deel van de coördinatoren geeft aan dat aanhaken bij bestaande activiteiten kan bijdragen aan de uitvoering van Doortrappen binnen een gemeente. Wanneer een reeds bestaande activiteit een 'Doortrappen-sausje' krijgt, kan gebruik worden gemaakt van een bestaand netwerk en kunnen eventuele kosten worden gedeeld. Hoewel een aantal gemeentelijke coördinatoren aangeeft hier veel profijt van te hebben, wordt dit (nog) niet in alle gemeenten gedaan. Het is dus van belang dat coördinatoren worden gewezen op de potentiële voordelen van deze aanpak. Het programmabureau en de kwartiermakers zouden hier een rol in kunnen spelen bij de begeleiding van startende coördinatoren.

Betrek de welzijnssector bij de uitvoering van Doortrappen

Tot slot is gebleken dat het betrekken van welzijnsorganisaties en de welzijnsbeleidssector een belangrijke rol speelt bij het creëren van draagvlak binnen de gemeente. Deze partijen stimuleren de organisatie van activiteiten omdat zij (juist in deze periode van corona) het belang inzien van actief en in beweging blijven. Dit vormde een duidelijk contrast met de visie vanuit de sector verkeersveiligheid, waar vaak het minimaliseren van directe risico's voorop staat. Om maximaal draagvlak te creëren binnen een gemeente is het daarom van belang dat de coördinator actief zoekt naar partners of samenwerkingsverbanden binnen de welzijnssector.

5. Vooruitblik

De huidige tussenrapportage laat de voortgang zien van het onderzoek dat is uitgevoerd in het kader van de monitoring en evaluatie van het programma Doortrappen in 2020 en Q1 2021. In 2021 wordt fase 2 van dit onderzoek afgerond. In dit hoofdstuk worden de onderdelen beschreven die in 2021 worden uitgevoerd.

Monitor

Als onderdeel van de monitor worden in 2021 wederom vragenlijsten uitgezet onder gemeentelijke coördinatoren en kwartiermakers. Deze vragenlijsten zullen (met uitzondering van coronagerelateerde vragen) hetzelfde zijn als in 2020. In de vragenlijst voor gemeentelijke coördinatoren wordt aanvullend een aantal vragen meegenomen over het gebruik van de registratietool. Beide vragenlijsten worden in het najaar van 2021 uitgezet.

Als tweede onderdeel van de monitor worden interviews uitgevoerd met eindgebruikers van Doortrappen. Vanaf Q3 2021 worden maximaal dertig interviews gehouden met oudere fietsers die hebben deelgenomen aan een of meerdere Doortrappen-activiteiten.

Tot slot wordt een analyse uitgevoerd van bestaande fietsongevalsdata. Zoals beschreven in het rapport van het vooronderzoek heeft dit niet als doel om het effect van Doortrappen op ongevalcijfers te bepalen, maar om de belangrijkste risicofactoren voor ongevallen te identificeren.

De resultaten van de vragenlijsten, de interviews en de secundaire analyse van ongevalscijfers worden beschreven in de eindrapportage, die eind 2021 wordt opgeleverd.

Actie-ondersteunende evaluatie

In 2021 wordt de tweede ronde interviews met de gemeentelijke coördinatoren van de case-gemeenten gehouden. Daarnaast worden groepsinterviews gehouden met lokale partners binnen deze gemeenten. Deze (groeps)interviews vinden plaats vanaf Q3 2021.

De resultaten van bovenstaande onderzoeken worden beschreven in de eindrapportage, die in Q4 2021 wordt opgeleverd.

Bijlage 1 Meetbare indicatoren

Meetbare indicatoren zoals beschreven in het eindrapport van het vooronderzoek⁴.

Indicatoren vragenlijsten kwartiermakers (macro)

Bereik

- Aantal betrokken provincies
- Aantal gemeenten/regio's die meedoen (landkaart)
- Zichtbaarheid Doortrappen in media (nationaal, regionaal, lokaal)
- Aantal regionale bijeenkomsten voor coördinatoren (georganiseerd door provincie/KM)

Adoptie

- Aantal en type landelijke partners
- Aantal bijeenkomsten om Doortrappen bekend te maken bij gemeenten
- Uitvoering van Doortrappen regionaal (gemeente/inhuur/regionaal verband?)
- Bekendheid en begrip van Doortrappen door kwartiermakers en vervoerregio's

Implementatie

- Hoeveelheid subsidie die wordt aangevraagd of beschikbaar is voor Doortrappen

Borging

- Beschrijven van Doortrappen in een provinciaal beleidsplan

Indicatoren vragenlijsten gemeentelijke coördinatoren (meso)

Bereik

- Aantal communicatiemiddelen/kanalen
- Aantal activiteiten in gemeente
- Aantal lokale partners
- Aantal deelnemers per interventie
- Aantal ouderen dat wordt bereikt

Adoptie

- Type lokale partners/organisaties die betrokken zijn
- Mate van samenwerking tussen verkeer en andere domeinen binnen de gemeente
- Kwaliteit/intensiteit samenwerking met lokale partners

Implementatie

- Duur van het opstarten van Doortrappen in de gemeente
- Uitvoering van Doortrappen lokaal (gemeente/inhuur/regionaal verband?)
- Bekendheid binnen de gemeente met het pakket aan interventies
- Tevredenheid over informatievoorziening en ondersteuning
- Inzet van interventies/activiteiten (welke, hoeveel?)
- Hoeveelheid subsidie die wordt aangevraagd of beschikbaar is voor Doortrappen
- Betrokkenheid communicatieadviseur of gebiedsregisseur

⁴ Balk, L., Lindert, C. van & Collard, D. (2020). [Doortrappen eindrapport vooronderzoek](#). Utrecht: Mulier Instituut

Borging

- Opstellen van een jaarlijkse Doortrappen-agenda binnen de gemeente
- Eigen monitoringsactiviteiten binnen de gemeente
- Benoemen van Doortrappen in gemeentelijk beleid

Indicatoren interviews oudere fietser (micro)

Effectiviteit

- Gerapporteerde gedragsveranderingen bij ouderen
- Meten van bewustwording oudere fietser
- Associëren van ouderen met de term Doortrappen
- Fase van bewustwording/gedragsverandering waarin ouderen zich bevinden (waar in de klantreis?)
- Ervaring van de oudere fietser met alle acht stappen van de klantreis

Implementatie

- Interesse van oudere fietser in verschillende typen interventies
- Waardering van oudere fietser van verschillende typen interventies

Indicatoren analyse fietsongevallen

Effectiviteit

- Aantal fietsongevallen

Implementatie

- Belangrijkste risicofactoren van fietsongevallen

